

12. ARCHITECTONISCHE EIGENAARDIGHEDEN.

Onder deze rubriek wordt u wegwijs gemaakt in de architectonische bijzonderheden die onze kerk biedt. Het dak van onze Sint Christoforuskerk wordt in 2014 voorzien van nieuwe leien dakbedekking. Een dakbekleding die in de vroege kerkgeschiedenis veel gebruikt werd zijn leien. Natuurleien worden gedolven in Engeland, Frankrijk, België, Duitsland en Spanje. Voor de Sint Christoforuskerk is gekozen voor Spaanse leien. Sinds 1342 werden leien verwerkt in de slottorens en slot met de voormalige kerk op de markt.

Dakbedekking of **dakbekleding** is een beschermende laag die op een plat of hellend dak wordt aangebracht om het geheel waterdicht, sneeuwdicht en tochtvrij te maken. De dakbedekking moet liefst onbrandbaar zijn, bestand tegen atmosferische invloeden, licht van gewicht ten opzichte van dakpannen, alsmede weinig onderhoud vragen en eenvoudig zijn aan te brengen. Bij schuine of hellende daken zijn vorm en kleur van de dakbedekkingelementen van belang want zij bepalen uiteindelijk het esthetisch effect van het gebouw. Zo ziet men in Nederland veelal leien op belangrijke gebouwen zoals kerken en kastelen. Vroeger werd als dakbedekking gebruikt wat in de omgeving voorhanden was. In Nederland vond er vanaf de middeleeuwen verstening plaats in dichtbebouwde omgevingen om het risico op stadsbranden te verminderen en te voorkomen. Daken met een bedekking van brandbaar materiaal zoals riet werden hierbij vervangen door niet brandbare materialen als dakpannen en leien.

Wat is een lei?

Een lei is een omzettingsgesteente. Het ontstaat uit klei die onder druk in de loop van vele miljoenen jaren omgevormd wordt tot leisteen. Er kunnen ook verschillende

mineralen, zoals kwarts, **Chloriet**, **Serisiet**, **Rutiel**, **Andalusiet** (*Kruissteen*) en hier en daar Silianiet in zitten, die door de enorme druk en hitte zijn samengeperst en omgevormd. De mineralen worden ook gebruikt als helende stenen en worden verwerkt en gezet in sieraden m.n. ringen, broches, hangers en kettingen.

Leigesteente bestaat uit dunne lagen steen waar een olieachtige vloeistof in zit. Het bepalen van stevigheid en ouderdom van de lagen en de kwaliteit van de leien kan door onderzoek in een laboratorium vastgesteld worden. Het zou zomaar kunnen dat de leien, die op het dak van de Sint Christoforus gelegd gaan worden, mogelijk meer dan een half miljoen jaar oud zijn. Bijzonder te vermelden dat door de erosie in de leien ook fossielen voorkomen.

Door de gelaagde structuur is leisteen eenvoudig te splijten tot dunne platen. En daarom is leisteen ideaal om te gebruiken als bouwmateriaal voor dakbedekking of gevelbekleding. De oorspronkelijke gelaagdheid van de lei is meestal nog goed zichtbaar en dat geeft leistenen een ambachtelijke uitstraling.

Leisteen is ook bekend van vroeger toen er op scholen werd geschreven met lei en griffel tot de komst van de potlood en kroontjespen.

Leigroeve

Het type lei Samaca 55 met hieraan gekoppelde maat van 20 x 35 x 0,5 cm zal worden gebruikt op ons dak. Samaca staat voor Santa Maria. De lei voor de Sint

Christoforuskerk wordt gedolven in de Juanita groeve. Deze is gelegen in het gehucht Los Molinos te Carballeda de Valdeorras in de Spaanse provincie Orense. Deze groeve wordt reeds ontgonnen sinds eind jaren 1960 en is een van de grootste groeves van de streek, zowel qua productievolume als qua uitzonderlijke reserves. Het ontginningsfront van meer dan 100 m hoog zet zich door in de berg over verschillende kilometers, genoeg om ontginningsreserves te waarborgen gedurende de aankomende decennia.

De SAMACA 55 is een donkergrijze lei zonder zichtbare draad, rijk aan glimmers en wordt gekenmerkt door een bijna gelijke buigweerstand in lengte- en dwarsrichting. Voor de leidekkers een voordeel, want zij kunnen zodoende oneffenheden in het dakwerk opvangen.

Goede leisteen moet voldoen aan deze eisen:

- - zuur-, licht- en zeeluchtbestendig
- - niet waterdoorlatend
- - bestand tegen temperaturen onder het vriespunt
- - hittebestendig (tot maar liefst 200 graden Celsius)
- - duurzaam
- - milieuvriendelijk
- - in meerdere kleuren beschikbaar: blauw, groen, grijs en rood.
- - dik of dun. Dit is te danken aan hun natuurlijke ontwikkeling.

Met deze kwaliteitsomschrijving is het de verwachting dat de Sint Christoforuskerk de komende 70/80 jaar tot omstreeks 2090 vooruit kan met deze nieuwe leien.

Hans van Kampen
Architectuurhistoricus